

فصل دوم

عدل الهی

اعتقاد به عدالت خداوند ، از اصول مذهب شیعه امامیه قلمداد می شود. پیروان اهل بیت (ع) معتقدند که پروردگار جهان ، هم در آفرینش و هم در قانونگذاری عادل است ، که اصطلاحاً عدالت تکوینی و عدالت تشریحی نامیده می شوند.

برای اثبات عدالت خدا ، به دلایل عقلی متعددی اشاره شده است و ما در این نوشتار ، نمونه ای از آنها را از نظر گرامی شما می گذرانیم :

عدالت ، گاهی به معنای دادگری و رعایت حقوق دیگران ، و گاهی به معنای درستکاری و هر چیزی را به جای خود نهادن به کار می رود.

شکّی نیست که عدالت به هر دو معنای آن ، یک ارزش و کمال برای صاحبش محسوب می گردد و فقدان آن ، یعنی ظلم ، عیبی فاحش و نقصی بارز برای فرد به حساب می آید.

از سوی دیگر ، می دانیم که خداوند ، کمال مطلق و آفریننده همه کمالات دیگر در جهان هستی می باشد. بنا بر این ، هیچگونه نقص و عیبی در ساحت مقدس الهی راه ندارد و محال است که "واجب الوجود" که در بر گیرنده همه صفات کمالیه است ، به ظلم و ستم که عین نقص و ضد ارزش است متصف گردد.

دلیل این امر این است که اگر فرض کنیم خداوند عادل نیست و (نعوذ بالله) ظالم است ، بنا بر این فرض محال ، باید بگوئیم: اتصاف خدا به ظلم یا به خاطر احتیاج او به ستم است ، یا به دلیل نا آگاهی او به زشتی ظلم ، و یا به خاطر اینکه مجبور است ستم کند ، و یا اینکه بدون دلیل و حکمت می خواهد ظالم باشد.

در حالی که می دانیم همه این فرضیات مذکور ، در حق خداوند توانا و دانا و حکیم و بی نیاز که خالق جهان و آگاه به همه رموز آفرینش است محال می باشد. بدین سان ، عادل بودن پروردگار به صورت مطلق ، از دیدگاه عقل و خرد به اثبات می رسد.

بر این اساس ، قرآن مجید نیز در آیات متعددی به عدالت الهی در زمینه تکوین و آفرینش و در خصوص تشریح و قانونگذاری اشاره فرموده که نمونه هایی از آن را یاد آور می شویم:

"تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَتْلُوهَا عَلَيْكَ يَا حَقُّقٌ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعَالَمِينَ".
(سورة آل عمران ، الآية 108)

یعنی : آنها آیات و نشانه های خداوند است که به حق بر تو می خوانیم، و خدا هیچ ستمی را برای جهانیان نمی خواهد.

"وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعِبَادِ". (سورة الغافر ، الآية 31)

یعنی : خداوند ، هیچ ظلمی را برای بندگان نمی خواهد.

"وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَآعِينَ". (الأنبياء ، 16)

یعنی : ما آسمان و زمین و آنچه بین آنها قرار دارد را بازیچه نیافریدیم.

"وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا قَوِيلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ". (ص ، 27)

یعنی : ما آسمان و زمین و آنچه میان آنها قرار دارد را باطل نیافریدیم. این گمان کافران است ، پس وای بر حال کسانی که کفر ورزیدند از آتش دوزخ.

"إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ". (القمر ، 49).

یعنی : ما هر چیزی را به اندازه آفریدیم.

فصل سوم

نبوت^۳

مباحث این فصل ، به دو بخش تقسیم می شود :

بخش اول ، شامل مسائل زیربنایی و عام در باره رسالت انبیاء و اثبات نیاز بشر به شریعت آسمانی ، و تبیین ویژگیهای پیامبران الهی می گردد.

اما بخش دوم ، شامل مباحث مربوط به نبوت پیامبر خاتم حضرت محمد ابن عبد الله (ص) به صورت خاص ، و اثبات نبوت و معجزه جاودانی ایشان که قرآن مجید است می شود.

بخش اول را مباحث "نبوت عامه" ، و بخش دوم را مباحث "نبوت خاصه" می نامند.

نیاز بشر به شریعت الهی

امتیاز انسان از سایر موجودات به معرفت و شناخت او نسبت به حقایق است. بدین جهت ، حکماء و اندیشمندان ، ارزش بشر را در تفکر و اندیشه او دانسته و چنین گفته اند :

ای برادر تو همان اندیشه ای
مابقی تو استخوان و ریشه ای

گر بود اندیشه ات گل گلشنی
ور بود خاری تو هیمة گلخنی

اما انسان ، علیرغم پیشرفت های مهمی که در علم و دانش داشته است ، نسبت به بسیار از مسائل حیاتی و قضایای سرنوشت ساز زندگی ، از نا آگاهی خویش و عدم شناخت کافی رنج می برد.

به عنوان مثال ، با اینکه بشر قدمهای بلندی در مسیر شناخت جسم و جان خویش برداشته است ، ولی بدون استمداد از مکاتب آسمانی ، نسبت به آغاز و انجام خویش ناآگاه است و نمی داند از کجا آمده و به کجا خواهد رفت و چرا به این سرای زودگذر آورده شده است.

همچنین ، با اینکه انسان توانسته است در پرتو دانش خود ، جریان آفرینش عالم جسمانی از زمان انفجار بزرگ (Big Bang) که به خلقت جهان مادی انجامید را تا کنون دنبال کند ، ولی نسبت به جریانات قبل از آن لحظه نا آگاه است. او همچنین نمی داند پس از پایان حیات این عالم جسمانی چه اتفاقی خواهد افتاد.

بنا بر این ، انسان در بعد معرفت و شناخت ، ناقص است و به منبعی بی پایان از علم و دانش که پاسخگوی پرسش های اساسی و سرنوشت ساز او پیرامون آغاز و فرجام جهان و راه سعادت او در این مرحله از حیات باشد ، نیازمند است.

این منبع و سرچشمه نامتناهی ، همان شریعت الهی و آیین آسمانی است که انسانهای سرگشته و طوفان زده را به ساحل نجات می رساند و تشنگان حقیقت را به آب حیات رهنمون می گردد.

ویژگی های پیامبران

از آنجا که پیامبران ، حاملان امانت الهی و حلقه وصل میان آسمان وحی و سرزمین بشریت هستند ، بنا براین باید دارای ویژگی های لازم و صفات خاصی باشند تا بتوانند به مسئولیت سنگینی که بر عهده دارند عمل کنند و رسالت بزرگی را که بر دوش گرفته اند ، به سامان برسانند.

دانشمندان علم کلام اسلامی ، ویژگی های یاد شده را در کتابهای مفصل خود به رشته تحریر در آورده اند که بارز ترین آنها عبارتند از :

1- عصمت.

2-معجزه.

عصمت به معنای منزّه بودن از گناه و خطا است، و دلیل وجوب و ضرورت عصمت برای پیامبران اینست که پیامبر خدا ،

برای هدایت بشر از طوفان گمراهی به ساحل هدایت و از مرداب گناه به بهشت طاعت الهی مبعوث می شود و در این مقام ، او الگو و نمونه برای پیروان خویش می باشد.

بنا بر این ، اگر آن پیامبر خود در منجلاّب گناه فرو رود و مرتکب معصیت خدا شود ، پیروان آیین او که وی را اسوه دین خود می پنداشتند ، چگونه می توانند به او اعتماد کنند. مقام چنین شخصی در صورت عدم عصمت و ارتکاب گناه ، از مرتبه رهبری روحانی و زعامت معنوی ، به حضيض سقوط در مرداب معصیت تنزل می یابد ، و این امر با حکمت ارسال پیامبران و هدف والای بعثت رسولان الهی برای هدایت بشر ، منافات دارد.

برهان عقلی دیگری که لزوم عصمت انبیاء خدا را به اثبات می رساند ، اینست که اگر امکان ارتکاب خطا و گناه برای پیامبران وجود داشته باشد ، هرکاری یا سخنی که از آنها صادر شود ، احتمال خطا بودن و ناروا بودن آن وجود دارد . بنا بر این ، پیروی از وی در امور بر پیروانش واجب نمی باشد، و این امر نیز ، با فلسفه نبوت و حکمت بعثت پیامبران منافات دارد.

اما معجزه که از ویژگی های پیامبران است ، عبارت است از کاری که بشر نتواند از عهده انجام آن بر آید. بنا بر این ، معجزه ای که با ادعای رسالت همراه باشد ، دلیل نبوت و گواه درستی سخن پیامبر است.

زیرا هرگاه خداوند بزرگ ، شخصی را به عنوان پیامبر خویش منصوب فرماید ، لازم است او را به مردم معرفی کند تا صحت رسالت او به اثبات برسد ، و این امر تنها از طریق اعطاء معجزه الهی که هیچ انسان عادی نتواند مثل آن را انجام دهد و تنها رسول خدا به اذن پروردگار از عهده انجام آن بر آید ، امکان پذیر می باشد.

نبوت پیامبر گرامی اسلام

دلیل رسالت پیامبر بزرگ اسلام ، حضرت محمد ابن عبد الله (صلی الله علیه و آله) ، معجزات ایشان است که در رأس همه آنها ، معجزه جاودانی وی یعنی قرآن مجید قرار دارد.

از آنجا که رسالت آن حضرت ، جاودانی و بدون حدّ و مرز زمانی است ، بنا بر این ، معجزه ایشان نیز باید همیشگی و جاودان باشد.

بدین جهت ، ما در اینجا بر روی این حقیقت که قرآن کریم ، معجزه جاویدان رسول گرامی اسلام است ، تاکید می ورزیم.

دانشمندان مسلمان برای اثبات این امر ، دلائل متعددی را در کتب اعتقادی و تفاسیر قرآن بیان کرده اند که نمونه ای از آنها را یاد آور می شویم :

دلیل بارزی که بر این مدّعا دلالت دارد ، تحدّی و مبارزه طلبی علمی و فرهنگی قرآن مجید است ، که مخالفان را به آوردن کتابی مانند قرآن در فصاحت و بلاغت ، شیوایی و زیبایی ، متانت علمی و سلامت محتوا ، فرا خوانده و چنین فرموده است :

"قُلْ لَّيْنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَيَّ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيراً" (الاسراء ، 88).

یعنی : ای پیامبر ، بگو : اگر جنّ و انس دست به دست هم دهند تا مانند این قرآن بیاورند ، نخواهند توانست چنین کتابی ارائه دهند ؛ گرچه بعضی از آنان ، پشتیبان برخی دیگر باشند.

سپس قرآن ، از مخالفان می خواهد تا اگر می توانند ده سوره مانند آن عرضه کنند و در این زمینه چنین می گوید :

"أَمْ يَقُولُونَ افْتَرِيهِ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِثْلِهِ مُفْتَرِيَتٍ وَادْعُوا مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ" (هود ، 13).

یعنی : آیا او را به افتراء متّهم می کنند ، بگو : پس ده سوره مانند قرآن بیاورید و هرکه را می خواهید به غیر از خدا فرا خوانید ، اگر راستگویان هستید.

چون کافران و معاندان نتوانستند حتی ده سوره بیاورند ، قرآن کریم آنان را به آوردن یک سوره مانند آن فرا می خواند و چنین می فرماید :

"وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ
مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ" (البقرة ، 23).

یعنی : اگر در آنچه بر بنده خود نازل کردیم شک دارید ، پس
یک سوره مانند آن بیاورید و گواهان خود را غیر از خدا فرا
خوانید ، اگر راستگویان هستید.

از آنجا که معارضان و مخالفان اسلام در طول تاریخ گذشته
نمی‌توانستند حتی یک سوره به زیبایی بیان و شیوایی کلام و
درستی محتوا و صحت مبانی مانند قرآن مجید بیاورند ، برای
ما روشن می‌گردد که آن کتاب مقدس معجزه الهی است که
افراد بشر ، از مقابله با آن و آوردن کتاب سعادت بخشی
مانند آن عاجز و ناتوانند.
